

Кулава К. О., Приходько А. О. (Одеса. Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ВІКОВОЇ СЕНСИТИВНОСТІ ТА
АДАПТАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ У СТАТУСІ ВПО

У роботі обґрунтовано необхідність дослідження специфіки вікової сенситивності студентської молоді, яка має статус внутрішньо переміщених осіб в Україні, та визначення ефективних адаптаційних стратегій, що використовуються ними для інтеграції та подолання труднощів, пов'язаних з переміщенням.

Kulava K., Prykhodko A. (Odesa, Ukraine)
FEATURES OF AGE SENSITIVITY AND ADAPTIVE BEHAVIOR OF
STUDENT YOUTH WITH IDP STATUS

The theses substantiate the necessity of studying the specifics of age sensitivity of student youth who have the status of internally displaced persons in Ukraine, and determining effective adaptive strategies used by them for integration and overcoming difficulties associated with displacement.

Масштабне внутрішнє переміщення в Україні, спричинене триваючими військовими діями та й самою війною, є значним соціальним викликом. Станом на початок 2025 року понад 5 мільйонів українців отримали статус ВПО, серед яких помітну частку становить студентська молодь [1]. Категорія студентів ВПО переживає подвійну вразливість: сенситивний період особистісного та професійного становлення накладається на стресові обставини вимушеного переміщення, що призводять до руйнування звичного життєвого циклу, втрати соціальних контактів та необхідності адаптуватися до нових умов.

Студентська молодь у статусі внутрішньо переміщених осіб є специфічною соціально-демографічною групою, адаптація якої ускладнена поєднанням вікових сенситивних особливостей та екзистенційних викликів, пов'язаних із переміщенням. Адаптаційна поведінка студентів ВПО формується під впливом низки чинників: вікової ідентичності, емоційної лабільності, соціальної ізоляції, втрати безпечного середовища, порушення освітньої траєкторії.

Проблематика внутрішнього переміщення активно досліджується українською науковою спільнотою. Значний внесок у вивчення соціально-психологічних аспектів адаптації ВПО зробили Т. Семигіна, Т. Хаустова, М. Павлюченко, О. Ставицька, які розглядають теоретичні та практичні аспекти соціальної роботи з цією категорією населення. Зокрема, Т. Семигіна зосереджує увагу на соціальному захисті вразливих груп в умовах війни, а І. Григоренко та Н. Савельєва аналізують соціально-педагогічний супровід ВПО в сучасних умовах.

Водночас, попри наявність широкого спектра досліджень у сфері соціальної роботи з ВПО, аспект вікової сенситивності та адаптаційної

поведінки саме студентської молоді у статусі ВПО досі залишається недостатньо вивченим у науковій літературі, що обумовлює потребу у цілеспрямованому вивченні даної проблематики та розробці ефективних міждисциплінарних підходів до підтримки цієї категорії молоді.

Період молодості, що охоплює вік від 18 до 25 років, є критичним етапом психосоціального розвитку, протягом якого відбувається активне становлення особистісної ідентичності, професійного самовизначення та формування стабільних соціальних зв'язків. Відповідно до концепції Е. Еріксона, цей етап супроводжується кризою ідентичності, яка значно посилюється в умовах вимушеного переміщення.

Згідно з дослідженнями Т. Семигіної, внутрішньо переміщені студенти зіштовхуються з низкою бар'єрів: від втрати звичного академічного та соціального середовища до психологічних навантажень, фінансових труднощів і нестабільності щодо житла [3, с. 74]. У таких умовах актуалізується феномен «подвійної ідентичності», коли молода людина розривається між місцем походження та новим середовищем, що істотно ускладнює процес самовизначення.

Аналіз стратегій подолання адаптаційних труднощів виявляє ефективність підтримки соціального оточення (викладачів, однолітків, менторів, кураторів) для інтеграції. Активне залучення до освітнього та професійного процесів сприяє формуванню нових орієнтирів та самоідентифікації. Конструктивні копінг-стратегії (планування, пошук рішень, когнітивна переоцінка) є позитивними, на відміну від стратегій уникнення. Підтримка культурної ідентичності забезпечує психологічну стабільність [2, с. 20].

Участь у програмах психосоціальної підтримки – зокрема групах емоційного обміну, психологічному консультуванні та тренінгах розвитку резильєнтності – має підтверджену ефективність у зниженні рівня посттравматичного стресу. З боку вищих навчальних закладів інституційна підтримка (психологічні консультації, тьюторські програми, матеріальна допомога: стипендії, тощо.) є ключовою умовою успішної інтеграції.

Як підкреслює Т. Семигіна, міждисциплінарна взаємодія фахівців різних сфер – соціальних працівників, психологів, освітян і адміністративного персоналу – забезпечує комплексну відповідь на потреби студентів-ВПО. У цьому контексті особливо важливими є клієнтоцентровані підходи, які враховують індивідуальні запити та життєві обставини молоді [3, с. 75].

Враховуючи вікову сенситивність студентів-ВПО, соціальна робота має зосереджуватися на комплексних програмах підтримки, що охоплюють психологічну, академічну, соціальну та матеріальну сфери. Перспективними є тьюторство, групи підтримки, наставництво та фінансові механізми (стипендії, гранти, пільги), спрямовані на зменшення навантаження та підвищення рівня безпеки.

Таким чином, статус ВПО у студентської молоді поглиблює вікову вразливість до зовнішніх викликів, пов'язаних з переміщенням, і потребує

спеціалізованих заходів соціальної підтримки. Ефективна адаптація можлива за умов активного включення в освітнє середовище, формування стійкості, збереження ідентичності та отримання цілеспрямованої міждисциплінарної допомоги. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на вивчення довгострокових наслідків переміщення, аналіз ефективності підтримуючих програм та виявлення чинників, що формують соціальну та психологічну резильєнтність молоді в умовах змін.

ЛІТЕРАТУРА // REFERENCES

1. Внутрішньо переміщені особи: аналітична панель. Інформаційно-аналітична система МТОТ. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vro> (дата звернення: 01.05.2025)
2. Острова В. Д. Проспективна ідентичність як чинник соціально-психологічної адаптації студентської молоді: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2015. 20 с.
3. Семигіна Т., Марухнич Л. Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб: методи та виклики. Матеріали конференцій МЦНД, (14.06.2024; Суми, Україна). С. 74–76. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/1299> (дата звернення: 02.05.2025).